

Kaupunkimuotokuva: Tapausesimerkinä Jyväskylä

Kaupunkimuotokuva-työkalujen avulla voidaan analysoida kuntastrategioita; Ottaako kunta strategiassaan huomioon paikallisten ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin sekä globaalit vastuunsa? Tässä esimerkissä luonnostelemme Jyväskylän kaupungille "kaupunkimuotokuvan" analysoimalla Jyväskylän kaupunkistrategiaa. Kuntastrategioissa käsitellään kunnan toimintaa ja tavoitteita yleensä ylätasolla, ja tästä syystä analyysin aineistona voi käyttää lisäksi muita asiakirjoja. Aineistoksi sopii esimerkiksi hyvinvointikertomus, resurssiviisausohjelma sekä asunto- tai köyhyysohjelma. Näissä on usein asetettu tarkempia sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyteen liittyviä tavoitteita kuin kuntastrategiassa. Tässä esimerkissä on kuitenkin tarkasteltu vain Jyväskylän kaupunkistrategiaa.

Ensin kuntastrategiasta etsitään esitetyt konkreettiset tavoitteet. On hyvä erotella passiivissa esitetyt toiveet varsinaisista tavoitteista. Esimerkiksi: "Vuonna 2030 kunnassa eletään hyvinvoivassa ympäristössä" on toive, eikä konkreettinen tavoite. Se ei avaa miten asiantila saavutetaan tai mitä kunta tai sen sidosryhmät tekevät. Konkreettiset toimenpiteet merkitään Kaupunkimuotokuva-taulukkoon sopivien ulottuvuuksien alle.

Aloitetaan tarkastelu linssistä paikallinen – sosiaalinen.

Ohjelmien tarkastelua varten voidaan käyttää valmista taulukkopohjaa, jonka löydät Donitsitalouden työkalupakin Kaupunkimuotokuva-osiosta. <https://jyu.fi/donitsitalous>

Tulos näyttää suurin piirtein tältä:

Paikallinen-sosiaalinen näkökulma													
YHTEENVETO													
		Terveys	Asunto	Ruoka	Vesi	Verkostot	Koulutus	Energia	Tulot	Työ	Rauha & oikeus	Polittinen tasa-arvo	Sosiaalinen pääoma
Tavoitteiden määrä liittyen jokaiseen sosiaaliseen-paikalliseen ulottuvuuteen		2	1	0	0	1	3	0	1	1	0	0	0
LISTA SOSIAALISISTA TAVOITTEISTA													
Tavoitteet	Tavoite vuosi	Terveys	Asunto	Ruoka	Vesi	Verkostot	Koulutus	Energia	Tulot	Työ	Rauha & oikeus	Polittinen tasa-arvo	Sukupuolten tasa-arvo
Kuntoliikuntaa vähintään 30 min 2–3 kertaa tai useammin viikossa harrastavien vastaajien osuus liikuntabarometrissä nousee 80 %:iin valtuustokauden aikana	2022 - 2025	x											
Kouluterveyskysely (ylipainoisten %-osuus vähenee, sosiaalista ahdistuneisuutta kokeneiden %-osuus vähenee, elämäänsä tällä erittäin tai melko tyytyväisten %-osuus kasvaa)	2022 - 2025	x											
Kaupungin väestömäärä kasvaa 1 % vuodessa	2022 - 2025		x										
Kaupungin saavutettavuus paranee kaikilla keskeisillä liikennemuodoilla	2022 - 2025					x							
Varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee vuosittain 0,5 % (lähtöarvo vuonna 2021 83,6 %)	2022 - 2025						x						
*Neet-nuorten määrä vuonna 2025 7–12 % (vuoden 2020 luku 9,2–15,3 %)	2022 - 2025						x						
Kaupunki sijoittuu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen resursoinnissa viiden parhaan joukkoon asukasluokan suhteutettuna Suomen 10 suurimman kaupungin vertailussa	2022 - 2025						x						
Kaupungin vientiyritysten liikevaihto kasvaa valtuustokauden aikana									x				
Työttömyysaste on vuoteen 2025 mennessä valtakunnan keskiarvossa tai 9 %										x			

Taulukon tuloksista voidaan päätellä, että Jyväskylän kuntastrategiassa ei ole asetettu konkreettisia tavoitteita kaikkiin paikallisen-sosiaalisen linssin ulottuvuuksiin. Kuntastrategiassa on keskitytty eniten koulutukseen, joka on hyvinvointialueuudistuksen jälkeen kunnan suurin vastuualue. Strategiasta ei löydy juurikaan tavoitteita sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tai tasa-arvon edistämiseen.

Paikallinen - ekologinen linssin osalta osumia tuli muutama. Strategiassa ei puhuta ekosysteemipalveluista tai oteta kantaa siihen, että miten ekosysteemejä uudistetaan tai miten kaupunki voisi pyrkiä toimimaan kuten ympäröivä luonto. Hiilinielut mainitaan seuraavasti: "Ilmastopäästöt -minimoidaan- ja jäljelle jääneet päästöt kompensoidaan ensisijaisesti hiilinielujen avulla. Vähennämme vuoteen 2030 mennessä 80 % kasvihuonekaasupäästöjä vuoden 2007 tasosta." Strategia ei kuitenkaan avaa, miten hiilinielujen toiminta varmistetaan.

Paikallinen-ekologinen näkökulma								
YHTEENVETO								
Yhteenveto tavoitteista		Veden kierto	Hiilen sidonta	Ravinteiden kierto	Biodiversiteetin tukeminen	Energian tuotto	Ilmanlaadun sääätely	Lämpötilan sääätely
Tavoitteiden määrä liittyen jokaiseen paikalliseen-sosiaaliseen		0	1	1	2	0	0	0
LISTA EKOLOGISISTA TAVOITTEISTA								
Strategia/ tavoitteet	Tavoite vuosi	Veden kierto	Hiilen sidonta	Ravinteiden kierto	Biodiversiteetin tukeminen	Energian tuotto	Ilmanlaadun sääätely	Lämpötilan sääätely
Suojeltujen metsien ja soiden osuus kaupungin metsien kokonaispintaalasta on 17 %					x			
Uudesta kerros- ja rivitalotuotannosta vähintään 95 % sijoittuu yleiskaavan kestävän liikkumisen vyöhykkeelle					x			
Ilmastopäästöt -minimoidaan ja jäljelle jääneet päästöt kompensoidaan ensisijaisesti hiilinielujen avulla. Vähennämme vuoteen 2030 mennessä 80 % kasvihuonekaasupäästöjä vuoden 2007 tasosta.			x					
• Kotitalousjätteen kierrätysaste 65 % vuonna 2030				x				

Globaalin ekologisen linssin tarkastelusta huomataan, että Suomi elää paljon yli varojensa. Planetaaristen rajojen ylityksessä on osallisena myös Jyväskylän kaupunki. Kaupunkistrategiassa globaali ekologinen näkökulma mainitaan kerran, sitä sivutaan hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä.

Globaali-ekologinen näkökulma								
Jalanjälki, rajat, ylitys ja laskukaava								
Mittari	Ulottuvuus	Indikaattori	Nimi	Yksikkö	Jalanjälki	Raja	Ylitys	
Arvio	Typpi- ja fosforikuormitus	Vesistöjen typpikuormitus		Tonnia	1793	1181	1,5	
Arvio	Ilmastonmuutos	Kasvihuonekaasut		Tonnia	1621718	940134	1,7	
Arvio	Makean veden väheneminen	Sinisenveden käyttö		m3	29868531	76185923	0,4	
Arvio	Ilmansaasteet	PM2.5 päästöt		tonnia	457	0		
Arvio	Jätteiden tuotto	Kokonais (yhdyskunta) jätteiden kierrätys		prosenttia	43	0		
Arvio		Ekologinen jalanjälki (Viijetyksmaa)		Tonnia	101157	74146	1,4	
Arvio		Ekologinen jalanjälki (Metsä tuotteet)		Tonnia	71752	97183	0,7	
Arvio	Liiallinen maankäyttö	Ekologinen jalanjälki (Laidunmaa)		Tonnia	22090	28509	0,8	
Arvio		Ekologinen jalanjälki (Kalastusmaat)		Tonnia	33820	20921	1,6	
Arvio	Materiaali jalanjälki	Materiaali jalanjälki		Tonnia	4374112	1746856	2,5	

Globaali sosiaalinen näkökulma ei näy lainkaan kaupunkistrategiassa. Strategia ei ota kantaa siihen, miten Jyväskylän kaupungin toiminta vaikuttaa ihmisiin maailmanlaajuisesti.

Tarkastelusta tavoitteisiin

Seuraavaksi tarkastellaan, miten kaupunkistrategia vastaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Tavoitteet löytyvät täältä <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Käydään tavoitteita läpi samassa järjestyksessä kuin niitä on käsitelty taulukkopohjassa.

Terveys

YK:n tavoitteet ovat seuraavat:

- vähentää maailmanlaajuisia äitiyskuolleisuutta vuoteen 2030 mennessä
- lopettaa vastasyntyneiden ja alle 5-vuotiaiden lasten ehkäistävissä olevat kuolemat
- lopettaa mm. AIDS, tuberkuloosi- ja malariaepidemiat ja estää tartuntatautien, kuten hepatiitin, leviäminen
- vähentää tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia kolmanneksella vuoteen 2030 mennessä
- edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia
- puolittaa liikenneonnettomuuksissa kuolleiden määrä maailmanlaajuisesti vuoteen 2020 mennessä
- taata seksuaali- ja lisääntymisterveyden palvelut kaikille
- saavuttaa yleiskattava terveydenhuolto
- vähentää kemikaaleista ja ympäristön saastumisesta johtuvia kuolemia ja sairauksia merkittävästi vuoteen 2030 mennessä

Terveyteen liittyvät tavoitteet kuuluvat hyvinvointialueuudistuksen jälkeen pääosin uuden Keski-Suomen hyvinvointialueen hoidettavaksi. Kunnille, kuten Jyväskylälle jää kuitenkin yhä terveyden edistämisen tavoite. Keski-Suomen hyvinvointialue voi edistää asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia mm. matalan kynnyksen mielenterveyspalveluilla, toimivilla sosiaalipalveluilla sekä tarjoamalla maksuttoman ehkäisyn. Jyväskylän kaupunki voi tarjota henkistä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä palveluita mm. kouluissa, liikuntamahdollisuuksina, vapaasti saavutettavilla kulttuuritiloilla ja virkistysluonnolla. Kaupunki voi edistää alueellaan myös liikenneturvallisuutta ja parantaa lähiympäristön viihtyisyyttä. Osa YK:n kestävän kehityksen terveyteen liittyvistä tavoitteista on selvästi jo saavutettu Suomessa.

Asunto

- taata riittävä, turvallinen ja edullinen asunto ja peruspalvelut kaikille vuoteen 2030 mennessä. Parantaa slummialueita.

- *lisätä laajamittaista ja kestävää kaupungistumista ja mahdollisuuksia integroitujen ja kestävien asuinryhdykskuntien suunnitteluun ja hallintaan*

Jyväskylän alueellakin asuinalueiden maine ja haluttavuus vaihtelee. Kaupunki voi vähentää asuinalueiden välistä segregatiota ja epätasa-arvoa kaavoittamalla samoille alueille monipuolisesti sekä vuokrakerrostaloja että omakotitaloasumista ja pitämällä huolen siitä, että kussakin kaupunginosassa on tarjolla laadukkaat palvelut ja kunnossa pidetty infrastruktuuri. Kaupunki voi myös ohjata kaavoituksella ja omalla asuntotuotannolla sitä, että asuntoja on tarjolla myös tukea tarvitseville ja pienituloisille ihmisille.

Ruoka

- *poistaa nälkä vuoteen 2030 mennessä*
- *varmistaa riittävä turvallinen ja ravinteikas ruoka kaikille*
- *poistaa kaikki aliravitsemuksen muodot*
- *tuplata vuoteen 2030 mennessä maatalouden tuottavuus ja pienruoantuottajien tulot*
- *taata kestävä ruoantuotantojärjestelmät ja toteuttaa maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta, suojelevat ympäristöä ja auttavat ehkäisemään ilmastonmuutoksesta aiheutuvia uhkia*
- *säilyttää lajien geneettinen monimuotoisuus*

Ruusta ei ollut Jyväskylän kaupunkistrategiassa yhtään mainintaa. Se ei ole yllättävää, sillä Suomessa ei ole tarvinnut huolehtia ruuan saatavuudesta moneen vuosikymmeneen. Varsinaisia ruokakriisejä ei ole kohdattu sitten toisen maailmansodan. Tästä huolimatta myös Jyväskylän alueella on ihmisiä, joilla ei ole varaa riittävään ravintoon, mikä näkyy muun muassa pitkinä leipäjonoina. Koronapandemian, Ukrainan sodan ja ruuan hinnan kallistumisen myötä yhä useamman ravitsemus on riippuvainen kolmannen sektorin, kuntien ja seurakuntien tarjoamasta ruoka-avusta. Kestävien ruoantuotantojärjestelmien tukemiseksi kunnan hankinnoissa voidaan painottaa kasvisruokaa sekä lähi- ja luomutuotantoa aina kun mahdollista.

Vesi

- *varmistaa, että kaikki saavat puhdasta ja edullista juomavettä vuoteen 2030 mennessä*
- *taata kaikille riittävä ja yhtäläinen sanitaatio sekä hygienian taso*
- *poistaa avokäymälät*
- *parantaa veden laatua vähentämällä veden saastumista*
- *lisätä vedenkäytön tehokkuutta, kestävää vedenottoa ja veden riittävyyttä merkittävästi*
- *vähentää vesipulasta kärsivien määrää merkittävästi vuoteen 2030 mennessä*

- *toteuttaa integroitu vesivarojen hallinta kaikilla tasoilla vuoteen 2030 mennessä*

Vedestä ei ollut mitään mainintaa kaupunkistrategiassa. Tuhansien järvien maassa veden saatavuus ei ole ongelma, eikä liioin puutteellinen hygienian taso. Vesivarat ovat julkisessa hallinnassa. Kaupungin on kuitenkin pidettävä huoli siitä, että kaikilla on varaa veden käyttöön kaikissa tilanteissa.

Verkostot

- *kehittää laadukasta ja kestävästä infrastruktuuria*
- *taata, että kaikilla on yhtäläinen pääsy julkisiin tiloihin*
- *mahdollistaa turvallinen, järjestelmällinen ja vastuullinen siirtolaisuus sekä ihmisten liikkuvuus*

Verkosto on hieman hankala tavoitteellistettava. Englanninkielinen Wikipedia puhuu tässä ”sosiaalisesta pääomasta”. Ehkä parempi termi kuvaamaan tätä olisi:

Kaupunkimuotokuvatyökalujen yksi ulottuvuus on verkostot. Verkostot mahdollistavat ihmisille sosiaalista pääomaa, yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Jyväskylän kaupunkistrategiassa verkostot mainitaan hieman kuvausta venyttäen vain kerran. Myöskään kestävä kehityksen tavoitteissa ei missään mainita verkostoja suoraan, mutta ihmisen tarve verkostoille näkyy yllä nostetuissa kestävä kehityksen tavoitteissa. Kaupungin tehtävä ei ole välttämättä suoraan etsiä ihmisille sosiaalisia verkostoja, vaan luoda kaupunkitilaa ja palveluita, jotka mahdollistavat verkostojen löytämisen ja luomisen.

Kaupungin palveluiden tulee olla saavutettavissa niin fyysisestä vammoista kuin varallisuudesta tai muusta sosiaalisesta asemasta riippumatta. Esimerkkinä voidaan käyttää kirjastoja, jotka mahdollistavat tiedonhaun ohella myös maksuttoman oleskelun sekä yleensä pienimuotoisten tapahtumien järjestämisen ja ihmisten tapaamiset.

Eri ihmisryhmien välisen hyvien väestösuhteiden ylläpitämiseksi verkostojen olisi hyvä olla myös moninaisia, niin kansallisesti, uskonnollisesti ja rodullisesti. Tämän vuoksi vapaa liikkuvuus niin valtioiden välillä kuin kaupungin sisällä on tärkeää.

Koulutus

- *varmistaa ilmainen, tasa-arvoinen ja laadukas perus- ja keskiasteen koulutus kaikille vuoteen 2030 mennessä*
- *varmistaa varhaislapsuuden kehitys ja hoito sekä taata esiopetus kaikille lapsille vuoteen 2030 mennessä*
- *mahdollistaa edullinen ja laadukas tekninen, ammatillinen ja kolmannen asteen koulutus kaikille*
- *parantaa nuorten ja aikuisten työelämään liittyviä taitoja sekä ammatillista ja teknistä osaamista*

- poistaa sukupuolten eriarvoisuus koulutuksesta ja varmistaa, että myös heikossa asemassa olevilla on yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen
- kaikki nuoret ja merkittävä osa aikuisista luku- ja laskutaitoisiksi
- varmistaa, että kaikki koululaiset ja opiskelijat saavat tarvittavat tiedot kestävän kehityksen mukaisesta elämäntavasta

Suomessa koulutusasiat ovat periaatteessa hyvässä kunnossa. On kuitenkin vaarana, että tilanne kääntyy huonompaan suuntaan, jos koulutuksen rahoitusta leikataan kuntatalouden tasapainottamiseksi. Kaupunkistrategiassa koulutus oli mainittu useammin kuin mikään muu sosiaalisen paikallisen linssin ulottuvuus. Tämä ei ole yllättävää, koska koulutus on hyvinvointialueuudistuksen jälkeen kuntien suurin menoerä.

Epätasa-arvo näkyy kuitenkin myös koulutuksessa: monia maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ja oppilaita kannustetaan hakeutumaan suorittavan työn ammattikoululinjoille koulumenestyksestä huolimatta. Asuinalue, suku tai perhe voi asenteillaan ohjata koulutusta kykyjä heikompaan suuntaan. Koulutuksen järjestäjä voi aktiivisesti pyrkiä lisäämään koulutuksen tasa-arvoa.

Energia

- varmistaa edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille vuoteen 2030 mennessä
- lisää uusiutuvan energian osuutta energianlähteistä
- Tuplata energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumismuutos vuoteen 2030 mennessä

Energiasta ei ollut kaupunkistrategiassa yhtään mainintaa. Sähköä ei Suomessa tarvitse säännöstellä ja markkinoilta löytyy yleensä kaikille tulotasoille sopiva energiantarjoaja. Kaupunki voi kuitenkin pyrkiä edistämään uusiutuvien energianlähteiden käyttöä ja energiatehokkaita ratkaisuja esimerkiksi kaavoituksella ja investoinneilla. Kaupunki voi myös parantaa esimerkiksi omistamiensa rakennusten energiatehokkuutta ja painottaa energiayhtiönsä omistajaohjauksessa pikaista siirtymää epäympäristöystävällisestä polttamisesta puhtaampaan lämmöntuotantoon.

Tulot

- saavuttaa täysi ja tuottava työllisyys, säällinen työ ja sama palkka samanarvoisesta työstä kaikille vuoteen 2030 mennessä
- nostaa väestön köyhimmän 40 prosentin tulot kansallista keskiarvoa korkeammalle tasolle
- toteuttaa palkkaan ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä

Tuloista oli yksi maininta kaupunkistrategiassa. Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaalitoimen kautta voidaan nostaa kaupungin köyhimpien asukkaiden tuloja keskiarvoa korkeammalle. Lisäksi kaupungin ja kaupungin omistamien yritysten palkkauksessa voidaan edistää tasa-arvoa ja samapalkkaisuusperiaatetta.

Työ

- *edistää kestävästä teollistumisesta, lisätä teollisuuden osuutta työllistäjänä ja bruttokansantuotteesta, tuplata teollisuuden osuus vähiten kehittyneissä maissa*
- *parantaa pienten yritysten asemaa ja mahdollisuuksia markkinoilla*
- *vähentää sellaisten nuorten määrää, jotka eivät ole töissä tai opiskele*
- *suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille*
- *lisätä tieteellistä tutkimusta ja uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia*

Työstä oli kaupunkistrategiassa yksi työttömyysasteeseen keskittyvä tavoite. Siinä ei otettu kantaa työn laatuun tai palkkaukseen. Kaupunki voi pyrkiä toteuttamaan työllisyystavoitteita mm. laadukkailla yrityspalveluilla ja investoinneilla.

Jyväskylä voi myös hyödyntää vahvaa koulutussektoriaan tieteellisen tutkimuksen viennissä teollisuuteen. Pieniä yrityksiä on mahdollista tukea suorien investointien ja esimerkiksi lainatakausten kautta. Lisäksi kaupunki voi pyrkiä hankinnoissaan ohjaamaan ostoja mahdollisimman paljon pienille, paikallisesti työllistäville toimijoille.

Rauha ja oikeus

- *vähentää väkivaltaa ja siihen liittyviä kuolemantapauksia merkittävästi kaikkialla*
- *edistää oikeusturvaa ja varmistaa, että kaikilla on yhtäläinen pääsy oikeuspalveluiden piiriin*
- *taistella järjestäytyneen rikollisuuden muotoja vastaan*
- *vähentää korruptiota ja lahjontaa merkittävästi*
- *kehittää tehokkaita, vastuullisia ja läpinäkyviä instituutioita*

Suomi on rauhallinen ja oikeudenmukaisesti hallinnoitu maa kansainvälisellä asteikolla, joten kaupunkistrategiassa tähän ei ole kiinnitetty sen enempää huomiota. Kestävän kehityksen tavoitteissa on kuitenkin muutamia kohtia, joita voidaan siitä huolimatta soveltaa myös Suomen oloissa.

Korruption ja lahjonnan kaltaisia tilanteita esiintyy Suomessakin, vaikkei niin räikeinä kuin monessa muussa maassa. Korruptiota voi estää rakentamalla läpinäkyviä instituutioita ja pitämällä huolen siitä, että kansalaisia osallistetaan päätöksentekoon mahdollisimman laajalti.

Väkivaltaa voidaan pyrkiä vähentämään työllisyys- ja sosiaaliohjelmilla. Hyvinvointialueen vastuulla on väkivallan vastainen työ sekä (kriisi)palveluiden tarjoaminen väkivallan uhreille.

Poliittinen tasa-arvo

- *varmistaa, että päätöksenteko on joustavaa, osallistavaa ja edustavaa kaikilla tasoilla*
- *edistää kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista*
- *laillisen henkilöllisyyden takaaminen kaikille vuoteen 2030 mennessä*
- *taata julkinen tiedonsaanti ja turvata perusoikeudet kaikille*

Suomessa kaikilla on periaatteessa vapaa mahdollisuus osallistua poliittiseen toimintaan kuten haluaa. Tämä ei kuitenkaan välttämättä pidä paikkaansa kaikkien ihmisryhmien osalta. Kuntavaaleissa 2021 osa ehdokkaiksi pyydytyistä naisista puoluekannasta riippumatta kertoi, ettei halunnut ehdokkaaksi, koska pelkäsi siitä seuraavaa negatiivista huomiota ja palautetta. Samaten myös erilaisten vähemmistöjen osallistuminen voi olla haasteellista.

Kaupungin pitää pyrkiä osallistamaan ja tukemaan osallistumista turvallisilla tiloilla, erikielisillä opasteilla ja pitämällä huolen siitä, että poliittisia tilaisuuksia ei häiritä. Osallistamistapoja voivat olla mm. asukasillat ja kyselyt.

Asukkaille pitää myös tarjota ajantasaista tietoa kaupungin tapahtumista eri kielillä, jotta kaikki voivat pysyä selvillä siitä, että mitä kaupungissa tapahtuu.

Kaupungilla on myös virallisia vaikuttamistoimielimiä, kuten vanhus- ja vammaisneuvosto, sekä nuorisovaltuusto. Näitä voidaan perustaa lisää eri teemojen ympärille ja olemassaolevien vaikuttamistoimielinten roolia vahvistaa.

Kouluissa voidaan lisätä demokratiakasvatusta ja pyrkiä siihen, että koululaiset ymmärtävät yhteiskuntia kokonaisvaltaisesti.

Sukupuolten tasa-arvo

- *lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivalta kaikkialla*
- *lopettaa kaikki haitalliset käytännöt, kuten lapsi- ja pakkoavioliitot sekä sukupuolielinten silpominen*
- *tunnustuksen ja arvon antaminen palkattomalle hoito- ja kotityölle*
- *taata täysvaltaiset ja tehokkaat mahdollisuudet johtajuuteen kaikilla päätöksenteon tasoilla*
- *taata yhtäläiset mahdollisuudet seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluihin sekä turvata lisääntymisoikeudet*

Keski-Suomen hyvinvointialue voi tarjota asukkaille avoimia ja maksuttomia seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluita, kuten maksuttoman ehkäisyn nuorille. Kaupunki voi tukea hoiva- ja kotityötä kotihoidon kuntalisällä sekä hyvinvointialue tarjota kotipalvelua perheiden tueksi. Sukupuolten tasa-arvoa voidaan parantaa myös esimerkiksi tuottamalla sukupuolivaikutusten arviointi suunnitteilla olevista hankkeista.

Veden kierto

- *suojella ja ennallistaa vesistöihin liittyviä ekosysteemejä vuoteen 2020 mennessä*

Strategiassa ei ole mainintaa paikallisista vesiekosysteemeistä. Nämä tulisi selvittää ja miettiä, miten kaupunki voi toimillaan tukea niiden toimintaa.

Hiilen sidonta

YK:n tavoiteohjelmassa ei mainita erikseen hiilensidontaa.

Strategiassa hiilensidonta mainitaan pääkeinoksi vähentää hiilidioksidipäästöjä.

Ravinteiden kierto

YK:n tavoiteohjelma ei sisällä suoraan mainintaa ravinteiden kierrosta.

Kaupunkistrategiassa se mainitaan epäsuorasti kotitalousjätteen kierrättämisenä.

Biodiversiteetin tukeminen

- *palauttaa ennalleen ja suojella makean veden ekosysteemejä ja turvata niiden kestävä käyttö vuoteen 2020 mennessä*
- *edistää kestäviä metsänhoitomenetelmiä, pysäyttää metsäkato, ennallistaa turmeltuneet metsäalueet ja lisätä metsitystä kaikkialla*
- *taistella aavikoitumista vastaan ja lopettaa maaperän pilaantuminen*
- *suojella vuoriekosysteemejä ja niiden ekologista monimuotoisuutta*
- *toimia kiireellisesti luontaisten elinympäristöjen turmeltumisen vähentämiseksi, monimuotoisuuden säilyttämiseksi sekä uhanalaisten lajien suojelemiseksi ja niiden sukupuuton estämiseksi*
- *varmistaa, että geeniresurssien hyödyt jakautuvat oikeudenmukaisesti*
- *kiireelliset toimet suojeltujen kasvien ja eläinten salametsästyksen ja -kaupan pysäyttämiseksi*
- *estää ja vähentää haitallisten vierasperäisten lajien vaikutuksia*
- *integroida luonnon monimuotoisuuteen liittyvät arvot kansallisiin toimenpiteisiin ja strategioihin vuoteen 2020 mennessä*
- *tehostaa maailman kulttuuri- ja luonnonperintöä suojelevia hankkeita*

Luontokato on tällä hetkellä ilmastonmuutoksen ohella merkittävin maailmanlaajuinen ympäristökriisi. Sen vuoksi ei ole yllättävää, että asialle annetaan näin paljon tilaa YK:n ohjelmassa. Kaupungin tehtävät riippuvat ympäröivästä ekosysteemistä, mutta ne voidaan tiivistää: suojele, ennallista, vältä käyttöä.

Energian tuotto

- *varmistaa edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille vuoteen 2030 mennessä*
- *lisätä uusiutuvan energian osuutta energianlähteistä*
- *Tuplata energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumisvauhti vuoteen 2030 mennessä*

Kuten useimmissa suomalaiskaupungeissa, myös Jyväskylässä paikallinen energiantuotanto perustuu polttoon. Kaupungin tavoitteena on pyrkiä muuttamaan energiantuotanto fossiilivapaaksi. Haasteena on siirtymä puunpolttoon, mikä vähentää hiilinieluja metsien hakkuiden myötä.

Kaupunki voi pyrkiä kasvattamaan energiatehokkuutta omissa toiminnoissaan. Lisäksi kaupunki voi määrätä kaavoituksella rakennuksia noudattamaan energiatehokkuusstandardeja.

Ilmanlaadun säätely

YK:n tavoitteissa ei oteta kantaa ilmanlaadun säätelyyn. Kaupungin tavoitteet täytyy luoda kansallisten ja muiden standardien pohjalta.

Lämpötilan säätely

YK:n tavoitteissa ei oteta kantaa siihen, että miten lämpötilaa säädellään. Tavoitteissa mainitaan ilmastonmuutoksen ja sen aiheuttaman lämpötilojen nousun torjunta.

Yhteenveto

Kuten tästä tarkastelusta huomaa, Jyväskylän kaupunkistrategia on donitsin kannalta puutteellisesti laadittu. Ylipääntään strategioiden tavoitteenasettelu on hyvin ylimalkaista. Hyvin harva tavoite ilmaistaan konkreettisesti tai niin, että sen mittaaminen olisi selkeää.

On ymmärrettävää, että kunta keskittyy asukkaisiinsa, joten paikallinen – sosiaalinen -linssi saa eniten osumia. Mutta senkin ulottuvuuksista saa osumia vain osa. On huomionarvoista, että globaali sosiaalinen linssi ei saanut yhtään mainintaa, edes epäsuorasti tai määritelmiä venyttämällä.

Jotta kaupunki voi päästä donitsiin, on sen otettava huomioon toimintansa maailmanlaajuiset vaikutukset, niin sosiaalisesti kuin ekologisestikin. Tämä vaatii kaupungin tavoitteidenasettelulta paljon. Kestävän kehityksen tavoitteita voi käyttää apuvälineenä, mutta suurin osa – varsinkin

sosiaalisista – on jo saavutettu Suomen kaltaisessa varakkaassa länsimaassa. Niistä ei siis ole aina apua, mutta ne antavat hyvää osviittaa siitä, mitä *vähintään* on saavutettava, jotta väestö voisi hyvin.

Lopuksi

Tavoitteiden asettaminen ilman mitään ohjaavaa dokumenttia, kuten Kestävän kehityksen ohjelmaa, voi olla ensi alkuun vaikeaa. Tätä ei kuitenkaan pidä pelätä. Viime kädessä kaikki kaupungin tavoitteet ja niiden mittaaminen ovat poliittinen sopimus. Sen vuoksi tavoitteet ja mittarit olisi hyvä sopia mahdollisimman laajan osallistamisen pohjalta, jolloin suurin osa pystyy olemaan niihin tyytyväisiä.

Esimerkkeinä voidaan käsitellä asumista ja oikeudenmukaisuutta. Riittääkö vauraan länsimaisen kaupungin asumisen tavoitteeksi se, että kukaan ei kuole sääolosuhteisiin? Tällainen tavoite johtaisi siihen, että nykyisiä asunto-olosuhteita voitaisiin heikentää reilusti, ennen kuin tilanne menisi edes siihen, että asunto on vain suoja luonnonolosuhteilta. Oikeudenmukaisuus on pitkälti tunne. Pelkkä lakien mukaan toimiminen ei riitä, sillä lait voivat myös olla syrjiviä ja epäreiluja. Tunteen mittaaminen vain numeerisesti ei tule tuottamaan tyydyttäviä tuloksia.

On hyvä muistaa, että kaupunkimuotokuvan tekeminen on vasta alkupiste donitsitalouden soveltamistyössä. Se on tarkoitettu avaamaan keskustelu ja rajankäynti siitä, miten donitsiin tullaan pääsemään. Donitsin saavuttaminen on pitkän työn tulos, jota ei saa aikaan muutamalla työpajalla ja julistuksella. Tämä työ voidaan aloittaa kaupunkimuotokuvan luomisesta.